

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Бездітко Л. В., Зайка С. С.,
Рибачук Ж. В., Бездітко О. Є., Лісогурська О. В.**

ОХОРОНА ПРАЦІ
(в галузі ветеринарної медицини і тваринництва)

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ЖИТОМИР – 2021

УДК 331.45:619:636
О-92

Рекомендовано до друку Вченою радою Поліського національного університету м. Житомир, протокол № 12 від «26 травня» 2021 року.

Рекомендовано як навчальний посібник для підготовки фахівців спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» і 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» у вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки України.

Рецензенти:

Аннамухамедов Азат Овезович – доцент кафедри фізики та охорони праці Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат с.-г. наук;

Савчук Іван Миколайович - заступник директора з наукової роботи Інституту сільського господарства Полісся НААН України, доктор с.-г. наук, професор.

Гуральська Світлана Василівна – професор кафедри анатомії і гістології Поліського національного університету, доктор ветеринарних наук.

О-92 **Охорона праці (в галузі ветеринарної медицини і тваринництва): навч. посіб. для студ. спец. 211 «Ветеринарна медицина» і 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» / Л. В. Бездітко, С. С. Зайка, Ж. В. Рибачук [та ін.]. Житомир : Полісся, 2021. – 252 с.**

У навчальному посібнику наведено відомості щодо забезпечення нормативних умов праці на об'єктах ветеринарної медицини і тваринництва для збереження життя, здоров'я і працездатності працівників. Описано вимоги безпечного виконання різних видів робіт для працівників галузі ветеринарної медицини і тваринництва. Крім того, розглянуто систему ризик-менеджменту господарств, наведено систематизоване управління ризиками, що залежить від коливання ціни на сільськогосподарську продукцію, ветеринарні препарати та послуги.

Посібник буде корисним для студентів спеціальності «Ветеринарна медицина» і «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва», лікарям ветеринарної медицини, працівникам тваринництва та спеціалістам з охорони праці.

© Бездітко Л. В., Зайка С. С., Рибачук Ж. В.,
Бездітко О. Є., Лісогурська О. В.

© Поліський національний університет,
2021

ЗМІСТ

ВСТУП (БЕЗДІТКО Л.В.)	8
1. НАПРЯМИ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІВ ГАЛУЗИ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ І ТВАРИННИЦТВА (БЕЗДІТКО Л.В.)	11
1.1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ	11
1.2. САНІТАРНО-ПОБУТОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	15
1.3. ОСОБИСТА ГІГІЄНА ПРАЦІВНИКІВ	16
1.4. ПОРЯДОК ПРОХОДЖЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВИХ МЕДИЧНИХ ОГЛЯДІВ	17
2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ФІКСАЦІЇ ТА ПОВАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН (БЕЗДІТКО Л.В.)	19
2.1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРИ ФІКСАЦІЇ ТА ПОВАЛЕННІ ТВАРИН	19
2.2. БЕЗПЕКА ПРИ ФІКСАЦІЇ ТА ПОВАЛЕННІ КОНЕЙ	21
2.3. БЕЗПЕКА ПРИ ФІКСАЦІЇ ТА ПОВАЛЕННІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ	28
2.4. БЕЗПЕКА ПРИ ФІКСАЦІЇ ТА ПОВАЛЕННІ ДРІБНОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ	36
2.5. БЕЗПЕКА ПРИ ФІКСАЦІЇ ТА ПОВАЛЕННІ СВИНЕЙ	38
3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПЛАНОВИХ ТА НЕВІДКЛАДНИХ ВЕТЕРИНАРНО-ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ (БЕЗДІТКО Л.В., ЗАЙКА С.С.)	43
3.1. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТИЧНИХ, ПРОФІЛАКТИЧНИХ ТА ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ	43
3.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС КЛІНІКО-ДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДАХ ДОСЛІДЖЕННЯ ТВАРИН	47
3.3. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ ВЗЯТТІ КРОВІ У ТВАРИН ТА ВВЕДЕННІ ІН'ЄКЦІЙ	53

3.3.1. ІНСТРУМЕНТИ Й АПАРАТИ ДЛЯ ІН'ЄКЦІЙ, ВЛИВАНЬ ТА ПУНКЦІЙ	53
3.3.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ВІДБОРУ КРОВІ У ВЕЛИКИХ І ДРІБНИХ ТВАРИН	56
3.3.3. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ ІН'ЄКЦІЯХ ТА ВЛИВАННЯХ	60
3.4. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ТУБЕРКУЛІНІЗАЦІЇ У ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ	64
3.5. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ІМУНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	66
3.6. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС АКУШЕРСЬКИХ І ГІНЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ТВАРИН	68
3.6.1. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ РЕКТАЛЬНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	68
3.6.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЛІКУВАННЯ МОЛОЧНОЇ ЗАЛОЗИ У ТВАРИН	70
3.6.3. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС НАДАННЯ АКУШЕРСЬКОЇ ДОПОМОГИ ТА ВИДІЛЕННЯ ПОСЛІДУ	73
3.6.4. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ТВАРИН	75
3.7. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ РОЗТИНІ ТРУПІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	81
3.7.1. ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЯ РОЗТИНУ ТА САНІТАРНІ ВИМОГИ ДО НИХ	81
3.7.2. ОСОБИСТА ГІГІЄНА ТА БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОЗТИНУ ТРУПІВ ТВАРИН	83
3.7.3. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС УТИЛІЗАЦІЇ І ТРАНСПОРТУВАННІ ТРУПІВ ТВАРИН	87
4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИХ ЗАХОДІВ (БЕЗДІТКО Л.В.)	89
4.1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНА ПРАЦІ	89
4.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДЕЗИНФЕКЦІЇ	91

4.3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ЗНЕЗАРАЖЕННЯ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПРЕДМЕТІВ ДОГЛЯДУ ЗА ТВАРИНАМИ	98
4.4. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДЕЗІНСЕКЦІЇ ТА ДЕЗАКАРИЗАЦІЇ	100
4.5. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДЕРАТИЗАЦІЇ	103
4.6. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДЕЗІНВАЗІЇ	106
5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН І ПТИЦІ <i>(ЛІСОГУРСЬКА О.В.)</i>	109
5.1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ ТВАРИН	109
5.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ	112
5.3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ КОНЕЙ	114
5.4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ ОВЕЦЬ І КІЗ	117
5.5. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ СВИНЕЙ	121
5.6. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ОБІГРІВАННЯ ТА ОПРОМІНЕННЯ ТВАРИН	122
5.7. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗАРАЗНОХВОРИХ ТВАРИН	124
5.8. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРИ ШТУЧНОМУ ОСІМЕНІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	126
5.8.1. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ ДОГЛЯДІ ЗА ПЛІДНИКАМИ ТА ВЗЯТТЯ СПЕРМИ	126
5.8.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ ЗБЕРІГАННІ ТА ПЕРЕВЕЗЕННІ СПЕРМИ ТВАРИН	129
5.8.3. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ШТУЧНОГО ОСІМЕНІННЯ ТВАРИН	131
5.9. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ ПТИЦІ	133

6. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРИ РОБОТІ З ДРІБНИМИ ТВАРИНАМИ <i>(БЕЗДІТКО Л.В.)</i>	136
6.1. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ З СОБАКАМИ	136
6.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ДРЕСИРУВАННЯ СОБАК	141
6.3. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ РОБОТІ ЗІ СЛУЖБОВИМИ СОБАКАМИ	143
6.4. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ З КОТАМИ	146
6.5. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ З ХУТРОВИМИ ЗВІРАМИ	149
7. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ДО ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ У ТВАРИННИЦТВІ <i>(БЕЗДІТКО Л.В.)</i>	152
7.1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО РОЗТАШУВАННЯ БУДІВЕЛЬ І ПРИМІЩЕНЬ У ТВАРИННИЦТВІ	152
7.2. САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ ДО ТВАРИННИЦЬКИХ ПРИМІЩЕНЬ	155
7.3. ВИМОГИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ У ТВАРИННИЦТВІ	160
8. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ТА ОСОБИСТА ГІГІЄНА ПРИ РОБОТІ В ЛАБОРАТОРІЇ <i>(РИБАЧУК Ж.В.)</i>	164
8.1. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ В БАКТЕРІОЛОГІЧНОМУ ВІДДІЛІ	164
8.2. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ В ВІРУСОЛОГІЧНОМУ ВІДДІЛІ	167
8.3. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ В СЕРОЛОГІЧНОМУ ВІДДІЛІ	171
8.4. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ В ПАРАЗИТОЛОГІЧНОМУ ВІДДІЛІ	173
8.5. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС ДІАГНОСТИКИ МІКОЗІВ ТА МІКОТОКСИКОЗІВ	174
8.6. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ В ХІМІКО-ТОКСИКОЛОГІЧНОМУ ВІДДІЛІ	175
8.7. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ В РАДІОЛОГІЧНОМУ ВІДДІЛІ	178
8.8. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС РОБОТИ У ВІВАРІЇ	180

8.9. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ У ВИПАДКУ АВАРІЇ ПІД ЧАС РОБОТИ	186
9.ПРОФЕСІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ТА ЗАХИСТ ВІД НИХ (БЕЗДІТКО Л.В.)	188
9.1. ПРИЧИНИ ТА ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ	188
9.2. ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ВІД ЗООАНТРОПОНОЗНИХ ХВОРОБ	192
10. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ (БЕЗДІТКО О.Є.)	220
10.1. РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У СТРУКТУРІ УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСТВ І ПІДПРИЄМСТВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ	220
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК (БЕЗДІТКО О.Є.)	233
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЗЧИК (БЕЗДІТКО Л.В.)	235
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ (БЕЗДІТКО Л.В.)	237
КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ (БЕЗДІТКО Л.В.)	243
ДОДАТКИ (БЕЗДІТКО Л.В.)	245

ВСТУП

Сучасні ринкові відносини вимагають від суспільства покращення умов праці, охорони життя і здоров'я людини у всіх галузях сільського господарства. Реформування економіки в нашій країні призвело до змін в галузі ветеринарної медицини і тваринництва. З'явилися нові інформаційні технології, впроваджується автоматизоване виконання виробничих і технологічних процесів у тваринництві, використовуються нові інструменти і апарати у ветеринарній медицині. На сьогоднішній день ветеринарні послуги мають широкий спектр виконуваних робіт. Це не тільки надання лікувальної допомоги тваринам, але й реалізація сучасних ветеринарних препаратів і кормів для тварин, здійснення контролю за виробництвом сільськогосподарської продукції та технологією її переробки.

Залучення працівників до роботи, як в державних так і приватних підприємствах потребує від керівників галузевих об'єктів відповідних знань, умінь та навичок щодо забезпечення нагляду і контролю з питань охорони праці при організації та виконанні планових і невідкладних робіт у ветеринарній медицині, виробничих і технологічних процесів у тваринництві.

У навчальному посібнику «Охорона праці (в галузі ветеринарної медицини і тваринництва)» представлено основні напрями роботи з охорони праці у галузях ветеринарної медицини і тваринництва, вимоги до виконання виробничих процесів та обслуговуванні сільськогосподарських тварин. Розглянуто питання безпечного виконання робіт при догляді та обслуговуванні дрібних тварин, лабораторних тварин у віварії, здорових і хворих на інфекційні захворювання, а також захист фахівців сільського господарства від професійних зооантропонозних захворювань.

Виконання ветеринарно-санітарних та ветеринарно-лікувальних заходів, вимагає від працівників знань з безпеки праці при проведенні дезінфекції, дезінсекції та дератизації, проведенні діагностичних і

профілактичних заходів, при безпечному введенні ін'єкцій і вливаннях, взятті крові, при акушерських і гінекологічних дослідженнях, хірургічному лікуванні, вимушеному забої тварин, при розтині трупів та їх утилізації, лабораторному дослідженні заразного патологічного матеріал від хворих тварин з обов'язковим дотриманням правил особистої гігієни, виробничої дисципліни та режиму праці і відпочинку.

Виконання таких робіт потребує від фахівців не тільки знань в галузі ветеринарної медицини і тваринництва, а й з охорони праці, які можна отримати при навчанні у вищих навчальних закладах.

Вивчення дисципліни «Охорона праці» надасть можливість отримати знання з безпечного виконання робіт не тільки в господарствах по утриманню сільськогосподарських тварин, а й для спеціалістів приватних структур при роботі з дрібними тваринами не порушуючи законодавства з охорони праці.

Безпека праці у ветеринарній медицині і тваринництві регламентується нормативно-правовими актами з охорони праці, які є обов'язковими до виконання всіма посадовими особами і працівниками. Саме тому, потрібно посилити контроль і відповідальність серед керівників, спеціалістів та допоміжного персоналу за порушення законодавства і не дотримання ними вимог з безпечного виконання робіт, що створюють небезпеку для життя і здоров'я людей.

Слід зазначити, що більшість виробничих травм і професійних захворювань виникають саме через нехтування працівниками правил виробничої дисципліни, вимог безпеки при виконанні робіт та правил особистої гігієни, несвоєчасну підготовку і навчання з питань охорони праці та багато інших причин.

Навчальний посібник сприятиме вирішенню даних завдань і може бути корисним для лікарів ветеринарної медицини, працівників тваринництва в організації та виконанні робіт з дотриманням чинного законодавства і вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

У навчальному посібнику розглянуто систему ризик-менеджменту господарств та підприємств ветеринарної медицини, запропоновано функціональну структуру управління ризиками, наведено систематизоване управління ризиками, що залежить від коливання ціни на сільськогосподарську продукцію, ветеринарні препарати та ветеринарні послуги.

Метою навчального посібника «Охорона праці (в галузі ветеринарної медицини і тваринництва)» є ознайомлення майбутніх спеціалістів з безпечним виконанням різних видів робіт у ветеринарній медицині і тваринництві.

У навчальному посібнику наочно проілюстровано рисунками окремі види робіт, що дає можливість студентам краще засвоїти безпеку праці при їх виконанні.

Навчальний посібник може бути корисним для лікарів ветеринарної медицини, спеціалістів галузі тваринництва, керівникам, спеціалістам та посадовим особам, які відповідають за охорону праці.

1. НАПРЯМИ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ І ТВАРИННИЦТВА

1.1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСОБАМИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Лікарі ветеринарної медицини і працівники тваринництва забезпечуються спецодягом, спецвзуття та іншими засобами індивідуального захисту (ЗІЗ) відповідно до законодавства з охорони праці та вимог галузевих нормативно-правових актів:

- Закону України «Про охорону праці» (стаття 8);

- Кодексу законів про працю (стаття 163);

- НПАОП 0.00-3.01-98 «Типові норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці від 10.06.1998 р. № 117;

- «Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту», затвердженими наказом Держгірпромнагляду від 24.03.2008р. № 53. Це нормативне положення враховує вимоги Ради Європейського Економічного Співтовариства від 30.11.1989 р. 89/656/СЕС «Про мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці»;

- Інструкції про порядок видачі, зберігання і користування спецодягом, спецвзуттям і запобіжним пристосуванням.

Засоби індивідуального захисту слід використовувати, коли організація виробничих і технологічних процесів на об'єктах тваринництва і ветеринарної медицині, а також засоби колективного захисту не можуть гарантувати безпечного виконання роботи.

До індивідуального захисту відносяться загальні та санітарні засоби різних видів: спеціальний одяг (халати, костюми, комбінезони,

кurtки, прогумовані фартухи і нарукавники), спеціальне взуття (бахіли, чоботи, напівчоботи, черевики), засоби захисту органів дихання (протигази, респіратори, марлеві пов'язки), гумові або акушерські рукавички, рукавиці та захисні окуляри.

При підборі ЗІЗ, слід враховувати умови та види виконуваних робіт, антропометричні характеристики працівника, тривалість дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів та період року. Засоби захисту необхідно підбирати кожному працівнику індивідуально. Тільки правильно підібраний спецодяг, спецвзуття та інші ЗІЗ можуть захистити працівника на робочому місці. А ефективність використання залежить від правильного вибору ЗІЗ та правил їх експлуатації.

Перед початком виконання робіт головні спеціалісти або керівники структурних підрозділів повинні навчити працівників правильно користуватися ЗІЗ (протигазом, респіратором, захисними окулярами), здійснювати перевірку їх справності та цілісності.

Керівники об'єктів ветеринарної медицини і тваринництва відповідно до законодавства зобов'язані:

- виділити спеціальні приміщення обладнані шафами для зберігання особистого і робочого одягу, шафами для спеціального і санітарного одягу, взуття та інших засобів індивідуального захисту і пристосувань;

- організувати їх окреме і належне зберігання, своєчасне прання, дезінфекцію і при потребі ремонт;

- забезпечити працівників спеціальним і санітарним одягом, взуттям та іншими засобами захисту залежно від типу виконуваних робіт відповідно до норм і термінів використання;

- виділити працівникам справні засоби повалення, фіксації тварин та захисний інструмент;

- забезпечити м'якими засобами та дезінфікуючими.

У працівників ветеринарної медицини і тваринництва, засоби індивідуального захисту (спецодяг і спецвзуття) мають захищати тіло від дії небезпечних і шкідливих виробничих факторів, пов'язаних із забрудненням: попадання виділень від тварин, дезінфікуючих

розчинів, лікарських препаратів, бруду, гною, а при обслуговуванні заразнохворих тварин захищати від зараження і розповсюдження інфекції; травмування на роботах, що виконуються за несприятливих температурних умов.

Для захисту очей під час обігріву та опромінення молодняку (ВРХ, свиней) працівників необхідно забезпечувати захисними окулярами марки із спеціальними світлофільтрами марок В1, В2, В3.

Під час проведення ветеринарно-санітарних заходів з використання дезінфікуючих розчинів або їх приготування потрібно використовувати засоби захисту органів дихання (фільтруючий протигаз або респіратор), прогумований фартух, гумові рукавички та чоботи. Для приготування робочого розчину хлорного вапна потрібно використовувати протигаз з фільтрами марки Б або КД. За наявності в приміщеннях підвищеної концентрації виробничого пилу працівники зобов'язані одягати протипиловий респіратор та захисні окуляри.

При використанні засобів захисту органів дихання (фільтруючих протигазів або респіратора) необхідно слідкувати за часом роботи та враховувати захисну дію протигазу. При появі неприємного запаху всередині маски протигазу чи респіратора, необхідно негайно припинити роботу і замінити фільтруючу частину. При потребі організувати своєчасну заміну засобів захисту органів дихання, яке втратило захисні властивості.

Видача спецодягу повинна проводитись безкоштовно, головними спеціалістами або керівниками структурних підрозділів, відповідно до норм та в установлені терміни. За несвоєчасну видачу працівникам спеціального і санітарного одягу та взуття і без дотримання норм видачі, розглядається як порушення діючого законодавства.

Відповідно до законодавства про охорону праці керівники підприємств зобов'язані організувати заміну або ремонт спецодягу та спецвзуття, які стали непридатними для використання з незалежних від працівника причин.

Ветеринарні лікарі та працівники тваринницьких господарств повинні мати на засоби індивідуального захисту документацію від

виробника, де зазначено призначення, термін їх використання, правила експлуатації та зберігання.

Всі засоби індивідуального захисту (спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби захисту) потрібно зберігати в спеціальних шафах у чистому і добре провітрюваному приміщенні. Під час зберігання ЗІЗ слід недопускати прямого потрапляння на них сонячних променів. Температура повітря у такому приміщенні повинна становити $+10^{\circ}\text{C}$ не нижче, і не вище за $+30^{\circ}\text{C}$ при відносній вологості повітря 50-70 %. Прогумований одяг та взуття слід зберігати у затемнених приміщеннях при температурі від $+5^{\circ}\text{C}$ до $+20^{\circ}\text{C}$.

Заборонено зберігати ЗІЗ в одному приміщенні з особистим одягом та взуттям, з хімічними речовинами та сполуками, забирати додому для прання і носити поза межами приміщень після закінчення роботи.

Всі засоби індивідуального захисту після закінчення роботи потрібно очистити, продезінфікувати, а при потребі обробити антидотами. Прання спецодягу проводити по мірі його забруднення.

У власності об'єктів тваринництва і ветеринарної медицини знаходиться весь спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, які беруться на облік і підлягають поверненню у разі звільнення працівника або переведення на іншу роботу.

Спецодяг, спецвзуття та інші ЗІЗ колективного користування можна видавати навиконання робіт, для яких вони передбачені у певні періоди року (наприклад, зимовий одяг) і передаватися іншим працівникам.

1.2. САНІТАРНО-ПОБУТОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На фермах для ВРХ і ДРХ, птахофабриках і свинарниках для працівників тваринництва і ветеринарної медицини, потрібно облаштувати ізольовані загальні та спеціальні санітарно-побутові приміщення.

Для загальних санітарно-побутових приміщень обладнати кімнати тимчасового відпочинку, гардеробні (обладнані шафами для роздільного зберігання особистого чистого та захисного індивідуального одягу та взуття), туалетні кімнати та умивальні.

У спеціальних приміщеннях обладнати: душові кімнати, кімнати для обігріву працівників, прання та знезараження засобів індивідуального захисту (робочого одягу і взуття), кімнати або спеціальні місця для паління.

В гардеробах і душевих приміщеннях підлога повинна бути неслизькою та мати нахил для стікання води. Стінки та перегородки облицьовані вологостійкими матеріалами світлих тонів на висоту 1,8 м, а в душових кімнатах – на висоту 2,5 м. Стелю у приміщеннях слід фарбувати вологостійкою фарбою світлих тонів.

Параметри мікроклімату в кімнатах відпочинку працівників і в санітарно-побутових приміщеннях повинні відповідати санітарним нормам і правилам.

При пасовищному утриманні тварин, працівників потрібно забезпечити пересувними будиночками або вагончиками, які обладнані засобами особистої гігієни.

У спеціально відведених місцях виробничих діляниць необхідно встановити умивальники з теплою чистою водою для миття рук, дезінфікуючі засоби, засоби захисту шкіри рук (вазелін або ланолін), вивісити рушники, укомплектовану аптечка для надання першої медичної допомоги.

1.3. ОСОБИСТА ГІГІЄНА ПРАЦІВНИКІВ

Працівники ветеринарної медицини і тваринництва зобов'язані утримувати в чистоті тварин, робоче місце, інструменти, інвентар, тваринницькі приміщення і будівлі.

Перед початком і після роботи, перед вживанням їжі ретельно мити руки теплою водою з милом або мийними засобами і протирати чистим рушником.

По мірі забруднення весь спецодяг потрібно прати, дезінфікувати та зберігати окремо у шафах від особистого одягу. Спецодяг і спецвзуття змінюють відразу після забруднення або їх зношення. На тваринницьких фермах бажано мати пральну машину, миючі засоби для прання та дезінфікуючі засоби (2 % розчин формальдегіду, 2 % розчин лізолу, 2 % розчин їдкового натру) для дезінфекції спецодягу.

До роботи по догляду за тваринами допускати тільки здорових осіб, які пройшли попередні або періодичні медичні огляди, знають посадові обов'язки з охорони праці, проінформовані про дотримання правил особистої гігієни і володіють навиками безпечного поводження із здоровими та заразнохворими тваринами.

Заборонено допускати до роботи осіб, в яких виявлені захворювання органів дихання (туберкульоз), шлунково-кишкового тракту (сальмонельоз, колібактеріоз) та деякі шкірні хвороби (дерматомікози).

З метою профілактики професійних захворювань, слід запроваджувати санітарно-профілактичні заходи, карантинні заходи, регулярно роботи ветеринарні огляди тварин та заплановані щеплення. Заборонено виносити з приміщень інвентар та інструменти, які не оброблені дезінфікуючими розчинами.

Заборонено допускати сторонніх осіб у тваринницькі приміщення, а біля входу вивішувати попереджувальний напис "Стороннім особам вхід заборонено".

1.4. ПОРЯДОК ПРОХОДЖЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВИХ МЕДИЧНИХ ОГЛЯДІВ

Згідно статті 17 Закону України «Про охорону праці» всі працівники зобов'язані проходити в установленому порядку обов'язкові медичні огляди – попередні (при прийнятті на роботу) і періодичні (в процесі трудової діяльності).

Організуються медичні огляди для працівників відповідно до нормативно-правового акта НПАОП 0.00–4.02.–07 «Порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій», затвердженим Наказом МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246.

Керівник підприємства зобов'язаний видати наказ про проведення обов'язкових медичних оглядів, затвердити графік їх проведення, призначити відповідальну особу за організацію медичних оглядів працівників та виділити кошти на фінансування медичних оглядів.

Обов'язковим є проходження медичного огляду для осіб віком до 21 року незалежно до виду виконаної роботи.

Працівники тваринництва зобов'язані регулярно проходити в установленому порядку профілактичний медичний огляд 1 раз на квартал (доярки 1 раз на місяць), а диспансерний медичний огляд 1 або 2 рази на рік з обов'язковим обстеженням і дослідженням на бруцельоз і туберкульоз та здавати аналізи для виявлення гельмінтів.

Головні спеціалісти та керівники структурних підрозділів зобов'язані не допускати до роботи осіб, які не пройшли медичні огляди та у яких виявлені певні захворювання (дерматомікози, шлунково-кишкові інфекції).

Керівники структурних підрозділів зобов'язані забезпечити медичними книжками кожного працівника тваринництва.

Попередні медичні огляди проводяться для:

- встановлення стану здоров'я особи, яка приймається на роботу;
- виявлення професійних захворювань, що отримані працівником на попередньому підприємстві;

Періодичні медичні огляди проводять для:

- виявлення гострих і хронічних професійних захворювань (отруєнь) та виробничо зумовлених захворювань у працівників;

- спостереження за станом здоров'я працівника та можливості продовжувати роботу внаслідок дії шкідливих та небезпечних виробничих факторів;

- призначення оздоровчих заходів для працівника.

Придатність осіб до роботи вирішується індивідуально з урахуванням особливостей психофізіологічного стану організму (характеру та наявності хронічних захворювань), умов праці, виду виконуваних робіт.

За результатами обстеження проводиться обговорення придатності обстежуваної особи до роботи за обраною професією і видається висновок, щодо стану здоров'я працівника, а у разі необхідності визначаються лікувально-оздоровчі заходи.

Після проходження медичних оглядів (попереднього і періодичних), результати висновку комісії лікувально-профілактичного закладу про стан здоров'я заносяться до Картки працівника. У Картці записують скарги працівника на стан здоров'я, результати медичного огляду та лабораторних досліджень, діагноз і висновок про професійну придатність працівника.

На підставі Картки комісія лікувально-профілактичного закладу видає працівнику медичну довідку про проходження обов'язкових медичних оглядів (попереднього чи періодичних).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Борисова Т. М. Теоретичні аспекти управління ризиком на підприємстві. *Актуальні проблеми економіки*. 2005. №7(49). С. 116-121.
2. Бураков С. О. Безпека праці у тваринництві. К.: Урожай. 1989. 66 с.
3. Войналович О. В. Охорона праці у ветеринарній медицині / О. В. Войналович, Т. О. Білько, Є. І. Марчишина. К.: Основа. 2010. 344 с.
4. Войналович О. В. Охорона праці у тваринництві / О. В. Войналович, Є. І. Марчишина. К.: Основа. 2012. 448 с.
5. Грачов В. І., Коюда Т. П. Класифікація ризиків та управління ними. *Фінанси України*. 2002. № 10. С. 56-60.
6. ДСТУ 2293-99. Охорона праці: Терміни та визначення основних понять. К.: Держстандарт України. 1999. 19 с.
7. Законодавство України про охорону праці: Збірник нормативних документів у 3-х томах. К.: Основа. 2008. 1192 с.
8. Закон України “Про ветеринарну медицину”. 2002. 43 с.
9. Закон України “Про пожежну безпеку”. К.: Основа. 2007. 56 с.
10. Засанська С. В., Ткачук Ю. Г. Класифікація факторів ризикостійкості підприємства. *Вісник Нац. ун-ту водного госп-ва та природокористування*. Серія «Економіка». 2010. Вип. 1(49). С. 50-57.
11. Збірник примірних інструкцій з охорони праці для працівників під час виконання робіт у тваринництві. К.: Основа. 2000. 128 с.
12. Ілляшенко С. М. Економічний ризик: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури. 2004. 220 с.
13. Коваленко Л. І., Перцьовий І. В. Безпека праці при лікуванні тварин. К.: Бібліотека ветеринарної медицини. 2003. 64 с.
14. Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського і водного господарства. К.: Основа. 2006. 32 с.
15. Охорона праці у сільському господарстві. К.: Варта. 1996. 591 с.

16.Пасерба М. І. Дослідження методологічних підходів до управління ризиком на підприємстві.
URL:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_4/50.pdf.

17.Правила пожежної безпеки в Україні. К.: Основа. 2005. 88 с.

18.Правила пожежної безпеки в агропромисловому комплексі України. К.: Основа. 2007. 184 с.

19.Пістун І. П. Охорона праці в галузі сільського господарства (тваринництво, птахівництво) : Навчальний посібник. Суми: Університетська книга. 2012. 504 с.

20.Правила охорони праці в сільськогосподарському виробництві. К.: Основа. 2001. 340с.

21.Правила охорони праці в лабораторіях ветеринарної медицини. К.: Основа. 2000. 176 с.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

Безпека праці
Бугаї-плідники
Велика рогата худоба
Ветеринарно-лікувальні заходи
Ветеринарно-санітарні заходи
Вимога безпеки
Виробничі процеси
Вівці
Господарство
Дрібна рогата худоба
Дрібні тварини
Засоби індивідуального захисту
Знаки безпеки
Інструктажі з охорони праці
Кози
Коні
Коти
Лабораторія ветеринарної медицини
Лікар ветеринарної медицини
Лікування тварин
Періодичні медичні огляди
Попередні медичні огляди
Методи дослідження тварин
Навчання з охорони праці
Небезпечні та шкідливі виробничі чинники
Особиста гігієна
Підприємство
Повалення тварин
Професійні захворювання
Ризик-менеджмент
Свині

Собаки
Тваринники
Тваринництво
Технологічні процеси
Фіксація тварин

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

(до розділів 2-9)

1. Як розташовують тваринницьку ферму чи комплекс?

- а) біля населених пунктів; б) з дотриманням санітарно-захисної зони;
- в) біля місць колишніх гноєсховищ; г) біля підприємств по переробці шкірсировини.

2. Який розмір санітарно-захисної зони для підприємств по утриманню ВРХ?

- а) 300 м; б) 500 м; в) 1000 м; г) 2000 м.

3. Який розмір санітарно-захисної зони для свиноферми і цехів кормоприготування?

- а) 300 м; б) 500 м; в) 1000 м; г) 2000 м.

4. Який розмір санітарно-захисної зони для птахофабрики і цехів кормоприготування?

- а) 300 м; б) 500 м; в) 1000 м; г) 2000 м.

5. Чим дозволяється підганяти тварин?

- а) гострими предметами; б) короткими палицями; в) ріжучими і колючими; г) гумовими шлангами.

6. Що можна використовувати при вантаженні і вивантаженні бугаїв?

- а) ошийники з двома ланцюговими розв'язками-поводами; б) батоги і палиці довжиною не менше ніж 2м; в) довгий ремінний бич; г) гумовий шланг.

7. При безприв'язному утриманні великої рогатої худоби необхідно?

- а) здавати на забій; б) переводити на стійлове утримання;
- в) вибраковувати буйних корів; г) утримувати групами.

8. Кожний бугай, що призначений для відтворення стада повинен мати?

- а) металеве кільце; б) батоги і палиці; в) електропоганялки; г) доїльний апарат.

9. Де проводиться ректальне дослідження тварин?

а) прозекторіях; б) секційних залах; в) спеціальному станку; г) стійлі.

10. Яка кількість корів повинна бути в груповому доїльному станку?

а) 10 голів; б) 20 голів; в) відповідати кількості доїльних місць; г) 50 голів.

11. Яку дезінфекцію потрібно проводити при виникненні інфекційного захворювання?

а) профілактичну; б) поточну; в) заключну; г) вимушену.

12. Установки для проведення дезінфекції приміщень необхідно розташовувати?

а) на відкритому повітрі з навітряного боку; б) на відкритому повітрі з підвітряного боку; в) у проході біля дверей; г) поблизу вікон.

13. Де розміщують сигнальні пристрої, що попереджують про небезпеку під час виконання виробничого процесу?

а) на робочих поверхнях; б) біля тварин; в) при вході у приміщення; г) щоб були помітними і прослуховувалися.

14. Які працівники не допускаються по догляду за тваринами?

а) здорові; б) знають вимоги безпеки; в) мають захворювання шкіри; г) мають незначні рани, садна?

15. Особам, що доглядають бугаїв дозволяється бути присутніми?

а) розчищенні ратиць; б) вставленні носових кілець; в) обрізуванні рогів; г) годівлі.

16. Як дозволяється перевозити жеребців, бугаїв, кнурів у транспортному засобі?

а) безприв'язно по 5-6 голів; б) на прив'язі - головою в напрямку руху транспортного засобу; в) перевозити тільки одну тварину; г) групами по 10-16 голів.

17. Яка норми навантаження тварин у чотирьохосьовий вагон при транспортуванні?

а) 8-12 дорослих тварин; б) 12-14 молодняку масою однієї голови 120 кг; в) у 2-5 разів більше, ніж у двохосьовий; г) 20-40 масою однієї голови 100кг.

18. На який період видається санітарний одяг і взуття?

а) тільки на період роботи; б) на 6 місяців роботи; в) на 1 місяць роботи; г) на період зношення.

19. На яких територіях дозволяється будувати тваринницькі приміщення, ветеринарні об'єкти, кормоцехи?

а) заболочених землях; б) місцях колишніх гноєсховищ; в) ділянках з високим стоянням підґрунтових вод; г) спроектованих і благополучних по ветеринарно-санітарному стану.

20. Які попереджувальні написи вивішують над стійлами агресивних тварин?

а) Обережно! Битлива корова! б) Обережно! Б'є ногами! в) Обережно! Хімічна небезпека! г) Обережно! Біологічна небезпека!

21. Що обладнують для працівників, що зайняті вантаженням і розвантаженням тварин?

а) проходи висотою 0,25-0,30м від опорної поверхні проходу; б) секційні зали; в) прозекторій; г) острівки безпеки від тварин.

22. Хто здійснює допуск до роботи працівникам, які мають пошкодження або захворювання шкіри за умови використання ними захисних засобів?

а) головний ветеринарний лікар; б) керівник господарства; в) медичний працівник; г) інженер з охорони праці.

23. Що здійснюють працівники перед проведенням ректального дослідження тварин?

а) миють руки з милом і протирають їх дезінфікуючим розчином; б) стерилізують інструменти; в) підстригають волосся; г) виганяють тварин з приміщення.

24. В яких приміщення потрібно проводити штучне осіменіння тварин?

а) прозекторіях; б) секційних залах; в) на пунктах штучного осіменіння у спеціальних станках; г) стійлі.

25. Як розміщують молодняк у скотовоза?

а) безприв'язно по 5-6 голів; б) на прив'язі - головою в напрямку руху транспортного засобу; в) перевозити тільки одну тварину; г) групами по 10-16 голів.

26. Скільки працівників бере участь у повалі коней?

а) 1; б) 2; в) 4; г) 8.

27. На яку частину тіла у тварини накладається закрутка для фіксації?

а) голову; б) верхню губу; в) передню кінцівку; г) задню кінцівку.

28. На момент здійснення повалу коня працівник тримає фіксує тварину?

а) за роги; б) за верхню губу; в) за передню кінцівку; г) за вуздечку.

29. Яку частину тіла у коня після повалу розв'язують в першу чергу?

а) роги; б) голову; в) передні кінцівки; г) задні кінцівки.

30. Яку частину тіла у коня після повалу відпускають в останню чергу?

а) роги; б) голову; в) передні кінцівки; г) задні кінцівки.

31. На яку частину тіла для фіксації тварини накладаються щипці Гармса?

а) голову; б) верхню губу; в) ніс; г) кінцівки.

32. Для фіксації яких тварин використовують повал за Гессом?

а) великої рогатої худоби; б) коней; в) дрібної рогатої худоби; г) свиней.

33. Які тварини виловлюються за допомогою гирлиги?

а) велика рогата худоба; б) коні; в) дрібна рогата худоба; г) свині.

34. Робоче місце лікаря ветеринарної медицини забезпечують?

а) аптечкою долікарської допомоги; б) протигазом; в) вогнегасником; г) телефоном.

35. Який інструмент для особистої безпеки використовують лікарі для внутрішньошкірного введення туберкуліну?

а) безголкові ін'єктори; б) одноразові шприци; в) шприц «Рекорд»; г) шприц Жане.

36. Скільки форм перебігу сибірської виразки існує у людини?

а) 1; б) 2; в) 3; г) 5.

37. Яка форма сибірської виразки лікується у людини?

а) кишкова; б) легенева; в) шкірна; г) статева.

38. Які тварини є джерелом зараження лікаря ветеринарної медицини на сарп?

а) велика рогата худоба; б) свині; в) коні; г) птиця.

39. Які системи організму людини не вражаються збудником бруцельозу?

а) опорно-рухова система; б) статеві системи; в) нервова система; г) дихальна система.

40. Які форми еризипелоїду розрізняють у людини?

а) кишкова; б) легенева; в) шкірна, шкірно-суглобова, септична; г) статеві.

41. Які особи не допускаються до обслуговування тварин хворих на бруцельоз і лістеріоз?

а) зооінженери; б) вагітні жінки; в) лікар ветеринарної медицини; г) патологоанатом.

42. Чим небезпечні хвороби бруцельоз і лістеріоз для жінок?

а) ураженням серця; б) ураженням плоду; в) ураженням опорно-рухової системи; г) ураженням очей.

43. Які тварини є джерелом зараження лікаря ветеринарної медицини на ящур?

а) велика рогата худоба; б) гризуни; в) коні; г) птиця.

44. З чим виділяється вірус сказу від хворої тварини?

а) сечею; б) слиною; в) молоком; г) фекаліями.

45. Скільки стадій перебігу сказу у людини існує?

а) 4; б) 3; в) 5; г) 6.

46. Яких шляхів зараження на лептоспіроз людини не існує?

а) аліментарний; б) контактний; в) аспіраційний; г) статевий.

47. Який вид тварин частіше є джерелом зараження лікаря на бешиху?

а) свині; б) гризуни; в) коні; г) птиця.

48. Який основний метод профілактики людини від сибірської виразки?

а) спецодяг; б) гумові рукавиці; в) вакцинація; г) миючі засоби.

49. Який надійний спосіб захисту людини від сказу після укусу сказаною твариною є?

а) вакцинація; б) введення антибіотиків; в) введення антигельмінтиків;
г) дезінфекція.

50. Яким ураженням характеризуються дерматомікози у людини?

а) статевих органів; б) шкіри та її похідних; в) органів дихання;
г) органів травлення.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Дайте характеристику умов праці спеціалістів ветеринарної медицини і тваринництва.
2. Охарактеризуйте напрями працевпоронної роботи у ветеринарній медицині і тваринництві.
3. Які обов'язки з охорони праці ветеринарних працівників?
4. Охарактеризуйте порядок проведення медичних оглядів ветеринарних працівників.
5. Охарактеризуйте порядок проведення спеціального навчання з питань охорони праці з ветеринарними працівниками.
6. Вкажіть основні захисні властивості засобів індивідуального захисту працівників ветеринарної медицини.
7. Поясніть порядок розроблення та затвердження НПАОПна підприємстві АПК.
8. Охарактеризуйте вимоги безпеки та гігієни праці під час проведення ветеринарно-санітарних заходів.
9. Охарактеризуйте вимоги безпеки праці під час проведення дезінфекційних робіт.
10. Охарактеризуйте вимоги безпеки праці під час проведення дезінсекційних заходів.
11. Охарактеризуйте вимоги безпеки праці під час проведення дератизаційних заходів у приміщеннях.
12. Охарактеризуйте вимоги безпеки праці під час проведення дезінвазії тварин.
13. Охарактеризуйте загальні вимоги безпеки під час фіксування тварин.
14. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час фіксування та повалення коней.
15. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час фіксування та повалення великої рогатої худоби.
16. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час фіксування та повалення свиней.

17. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час фіксування та повалення овець.

18. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час штучного осіменіння сільськогосподарських тварин.

19. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час догляду за бугаями-плідниками.

20. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час догляду за свинями.

21. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час догляду за кіньми.

22. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час зберігання і перевезення сперми для осіменіння тварин.

23. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час клінічного дослідження великих тварин.

24. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час клінічного дослідження дрібних тварин.

25. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час акушерських і гінекологічних досліджень тварин.

26. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час хірургічного лікування тварин.

27. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час розтину трупів тварин.

28. Охарактеризуйте вимоги безпеки під час патологічних досліджень.

29. Охарактеризуйте вимоги безпеки та гігієни праці у лабораторії ветеринарної медицини.

30. Охарактеризуйте вимоги пожежної безпеки у ветеринарній медицині і тваринництві.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Безпека праці – стан умов праці, при якому виключено вплив на працюючих небезпечних і шкідливих виробничих факторів.

Вимоги безпеки праці – вимоги, встановлені законодавчими актами, нормативно-технічною документацією, правилами та інструкціями, виконання яких забезпечує безпеку працюючих.

Виробниче приміщення – замкнутий простір в соціально призначених будівлях і спорудах, в яких постійно (по змінах) або періодично (протягом робочого дня) здійснюється трудова діяльність людей.

Виробниче середовище – сукупність фізичних, хімічних, біологічних, соціальних факторів, що діють на людину в процесі її трудової діяльності.

Виробничо зумовлені захворювання – захворювання, перебіг яких ускладнюється умовами праці, а частота їх перевищує частоту подібних у працівників, які не зазнають впливу певних професійних шкідливих факторів.

Втома – сукупність тимчасових змін фізіологічному стані людини, які з'являються внаслідок напруженої чи тривалої діяльності і призводять до погіршення її кількісних та якісних показників.

Гігієна праці – комплекс заходів і засобів щодо збереження здоров'я працівників, профілактики несприятливого впливу виробничого середовища і трудового процесу.

Гостре отруєння – викликається одноразовим надходженням великої кількості речовини.

Гостре професійне захворювання – захворювання, що виникло після одноразового впливу шкідливих факторів фізичного, біологічного та хімічного характеру.

Гостре професійне отруєння – захворювання, що виникло після одноразового (протягом не більш як однієї робочої зміни) впливу на

працівника шкідливої речовини.

Державні міжгалузеві нормативні акти про охорону праці (ДНАОП) – це акти загальнодержавного користування, дія яких поширюється на всі підприємства, організації України незалежно від галузей належності.

Державні галузеві нормативні акти про охорону праці (ДНАОП) – поширюються тільки на певну галузь у масштабі України і передбачають гарантії безпечних умов праці, що специфічні тільки для даної галузі.

Засіб індивідуального захисту – засіб, призначений для захисту одного працюючого.

Засіб індивідуального захисту (ЗІЗ) – це засіб захисту, що надягається на тіло працівника або його частину, або використовується під час праці.

Засіб колективного захисту – засіб, призначений для одночасного захисту двох і більше працюючих.

Мікроклімат – комплекс фізичних факторів навколишнього середовища в обмеженому просторі, який впливає на тепловий обмін організму.

Мікроклімат виробничих приміщень – поєднаннями температури, вологості, швидкості руху повітря і теплового випромінювання, що впливає на організм людини.

Несприятливий фактор – причина захворювання, зміни фізіологічних, біохімічних, імунологічних та інших показників стану організму.

Нормативно-правові акти з охорони праці - це правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, обов'язкові для виконання.

Охорона праці – система правових, соціально-економічних, організаційних, технічних, гігієнічних, санітарно-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

Періодичний медичний огляд – медичний огляд працівників, який проводять з установленою періодичністю з метою виявлення ранніх ознак виробничого зумовлених захворювань, а також патологічних станів, що розвинулися протягом трудової діяльності і перешкоджають продовженню роботи за певним фахом.

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що поширюється в часі та просторі.

Пожежна безпека об'єкта – такий його стан, за якого з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення і розвитку пожежі та впливу на людей небезпечних чинників пожежі, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Пожежна небезпека – можливість виникнення та (або) розвитку пожежі.

Правила пожежної безпеки – комплекс положень, які визначають порядок дотримання вимог та норм пожежної безпеки при будівництві та експлуатації об'єкта.

Попередній медичний огляд – медичний огляд, який проводять під час влаштування на роботу для визначення початкового стану здоров'я претендента та його відповідності конкретно обраній професії.

Працездатність – здатність людини до праці, яка визначається рівнем її фізичних та психофізіологічних можливостей, а також станом здоров'я і професійною підготовкою.

Професійне захворювання – патологічний стан людини, зумовлений роботою і пов'язаний з надмірним напруженням організму або несприятливою дією шкідливих факторів.

Професійний відбір – сукупність заходів, метою яких є відбір осіб для виконання певного виду трудової діяльності за їх професійними знаннями, анатомо-фізіологічними і психологічними особливостями, а також за станом здоров'я та віком.

Санітарно-захисна зона – функціональна територія між межами

промислових підприємств (та інших виробничих об'єктів) і селітебно територію, яка призначена для зменшення несприятливого впливу виробничих факторів на здоров'я населення.

Система запобігання пожежі – комплекс організаційних заходів і технічних засобів, спрямованих на виключення умов виникнення пожежі.

Система протипожежного захисту – сукупність організаційних заходів, а також технічних засобів, спрямованих на запобігання впливу на людей небезпечних факторів пожежі та обмеження матеріальних збитків від неї.

Умови праці – сукупність факторів виробничого середовища, що впливають на здоров'я і працездатність людини в процесі праці.

Хронічне отруєння – зумовлене тривалим надходженням отруйної речовини в невеликих кількостях.

Хронічне професійне захворювання – захворювання, що виникло внаслідок провадження професійної діяльності працівника та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, пов'язаних з роботою, а також захворювання, що виникло після багатократного та/або тривалого впливу шкідливих виробничих факторів.

Шкідливий виробничий фактор – виробничий фактор вплив якого напрацюючого за певних умов призводить до захворювання або зниження працездатності.

Перелік ДНАОП та інших нормативних документів з охорони праці, які необхідні для функціонування СУОП на підприємствах ветеринарної медицини і тваринництва

1. Конституція України.
2. Кодекс законів про працю України.
3. Закон України «Про охорону праці».
4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві».
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
6. Закон України «Про пожежну безпеку».
7. Закон України «Про колективні договори і угоди».
8. НПАОП0.00-4.21 04 «Типове положення про службу охорони праці на підприємстві». Затверджене Наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004р. №255.
9. НПАОП0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Затверджене Наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007р. №55.
10. НПАОП0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Затверджене Наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005р. №15.
11. НПАОП0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівникам осіб з питань охорони праці». Затверджене Наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007р. №56.
12. НАПББ.02.005-2003 «Типове положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної

- безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України». Затверджене Наказом МНС України від 29.09.2003р. №368.
13. НПАОП0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Затверджене Наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998р. №9.
  14. НПАОП0.00-4.01-08 «Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту». Затверджене Наказом Держгірпромнагляду від 24.03.2008р. №53.
  15. НПАОП85.20-1.03-99 «Правила охорони праці в лабораторіях ветеринарної медицини». Затверджені Наказом Держнаглядохоронпраці України від 20.04.1999р. №67.
  16. НПАОП0.00-1.04-07 «Правила вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання». Затверджені Наказом Держгірпромнагляду України від 28.12.2007р. №331.
  17. НАПБА.01.001-2004 «Правила пожежної безпеки в Україні». Затверджені Наказом МНС України від 19.10.2004р. №126.
  18. НАПБВ.01.057-2006/200 «Правила пожежної безпеки в агропромисловогому комплексі України». Затверджені Наказом МНС України від 04.12.2006р. №730/770.
  19. НПАОП0.00.-4.02.-07 «Порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій». Затверджений Наказом МОЗ України від 21.05.2007р. №246.
  20. НПАОП0.00-6.02-04 «Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварійна виробництві». Затверджений Постановою КМ України від 25.08.2004р. №1112.
  21. НПАОП0.00-8.03-93 «Порядок опрацювання і затвердження

- власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Затверджений Наказом Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993р. №132.
22. НПАОП0.00-4.05-03 «Порядок видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами». Затверджений Постановою КМ України від 15.10.2003р. №1631.
  23. «Порядок складання та вимоги до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці». Затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2004р. №614.
  24. НПАОП0.00-6.23-92 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.1992р. №442.
  25. НПАОП0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Затверджені Наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005р. №15.
  26. «Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі». Затверджений Наказом МОЗ України та Держнаглядохоронпраці від 23.09.1994р. №263/121.
  27. «Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці». Затверджені Головою Держпромгірнагляду 16.01.2008р.

Навчальне видання

Бездітко Людмила Володимирівна

Заїка Світлана Сергіївна

Рибачук Жанна Володимирівна

Бездітко Олена Євгенівна

Лісогурська Ольга Вікторівна

ОХОРОНА ПРАЦІ

(в галузі ветеринарної медицини і тваринництва)

Навчальний посібник

Українською мовою

В авторській редакції

Коректор *Л. В. Бездітко*

Комп'ютерна верстка *Л. В. Бездітко*

Обкладинка *Л. В. Бездітко*